

PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY
Cesta na Červený most č. 6, 814 06 Bratislava

**NÁVRH NA VYHLÁSENIE OCHRANNÉHO PÁSMA
NEHNUTEĽNÝCH NÁRODNÝCH KULTÚRNYCH PAMIATOK:**

SPIŠSKÝ ŠTVRTOK

**Kláštor minoritov
Sídliisko opevnené (Myšia hôrka)**

Spracoval: PhDr. Patrik GULDAN
Historická zeleň: Ing. Eva Semanová
Mapové podklady: Mgr. Lýdia Kravjanská
Dátum spracovania: december 2011

Predkladaný návrh na vyhlásenie ochranného pásma nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (ďalej len „kultúrna pamiatka“) Kláštor minoritov č. ÚZPF¹ 817/1-4 a Sídliisko opevnené (Myšia hôrka) č. ÚZPF 2369/0, vypracoval v roku 2011 odbor národných kultúrnych pamiatok Pamiatkového úradu Slovenskej republiky na základe podnetu Krajského pamiatkového úradu Prešov.

Návrh na vyhlásenie ochranného pásma je v súlade s Dohovorom o ochrane architektonického dedičstva Európy (oznámenie č. 369/2001 Z. z.), s Európskym dohovorom o krajine (oznámenie č. 515/2005 Z. z.) a s Deklaráciou Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva č. 91/2001 Z. z.

Návrh je podkladom pre správne konanie vo veci vyhlásenia ochranného pásma podľa § 18 ods. 2 a § 44 ods. 4 zákona č. 49/2002 Z. z.; v konaní je Pamiatkový úrad Slovenskej republiky správnym orgánom [zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov].

Nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia o vyhlásení ochranného pásma nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok je tento dokument pre obstarávateľa územnoplánovacej dokumentácie podkladom v procese prípravy a realizácie územnoplánovacej dokumentácie obce.

---

¹ Ústredný zoznam pamiatkového fondu podľa § 22 zákona č. 49/2002 Z. z.

Obsah:

Údaje o nehnuteľnej kultúrnej pamiatke.....	4
Odôvodnenie účelu a cieľa vymedzenia ochranného pásma NhNKP.....	5
Vymedzenie územia ochranného pásma a opis priebehu hranice ochranného pásma	10
Súpis parciel navrhovaného územia.....	11
Charakteristika územia ochranného pásma.....	13
Definované diaľkové pohľady.....	15
Určenie podmienok činnosti na území ochranného pásma.....	16
Odporúčania	18
Použitá literatúra.....	19
Použitá dokumentácia a pramene.....	20
Zoznam fotografickej dokumentácie	20
Fotografická príloha	24
Chránené diaľkové pohľady, ktoré sú predmetom ochrany	32
Mapová dokumentácia	48

Podnet, na základe ktorého bol návrh spracovaný:

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky v Bratislave spracoval v období máj až júl 2011 Návrh na vyhlásenie ochranného pásma kultúrnych pamiatok: Kláštor minoritov č. ÚZPF² 817/1-4 a Sídliisko opevnené (Myšia hôrka) č. ÚZPF 2369/0 v katastrálnom území **Spišský Štvrtok**, na základe podnetu Krajského pamiatkového úradu Prešov podľa § 18 zákona NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Údaje o nehnuteľných národných kultúrnych pamiatkach

1.

Kraj: Prešovský
Okres: Levoča
Obec: Spišský Štvrtok
Katastrálne územie: Spišský Štvrtok

Farnosť: Spišský Štvrtok

Adresa NKP: Námestie Slobody č. 256/4, 053 14 Spišský Štvrtok

Unifikovaný názov NKP: **KLÁŠTOR MINORITOV**

Unifikovaný názov pamiatkových objektov:
Objektová skladba:

Kláštor minoritov
Kostol
Kaplnka pohrebná
Múr ohradný

Číslo ÚZPF: 817 / 1-4
Parcelné číslo: 2/4, 2/6, 1,

Vyhlásenie za kultúrnu pamiatku: Školská a kultúrna komisia Okresného národného výboru Spišskej Novej Vsi 46/1/63, z 15.10.1963

Vlastník/správca: Rehoľa bratov minoritov, Nám. Slobody 4, Spišský Štvrtok; Rehoľa menších bratov konventuálov-minoritov, Levoča

2.

Adresa (opisom): západne od obce pri katastrálnej hranici na mieste nazývanom Myšia Hôrka, Miša hura Barimberg

Unifikovaný názov NKP: **SÍDLISKO OPEVNENÉ**
Unifikovaný názov pamiatkového objektu: SÍDLISKO OPEVNENÉ

Bližšie určenie PO skúmané čiastočne
Číslo ÚZPF: 2369/0
Parcelné čísla: 907, 902, 880

Vyhlásenie za kultúrnu pamiatku: Rada Okresného národného výboru Spišskej Novej Vsi 41/1/73, z 9.3.1973

² Ústredný zoznam pamiatkového fondu podľa § 22 zákona č. 49/2002 Z. z.

Vlastník/správca:

SR-Lesy Slovenskej republiky, š. p. Námestie SNP č. 8,
975 66 Banská Bystrica, Poľnohospodárske družstvo,
Spišský Štvrtok

V katastrálnom území Spišský Štvrtok sa nenachádza NhNKP evidovaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, ktoré nie je súčasťou navrhovaného ochranného pásma.

Odôvodnenie účelu a cieľa vymedzenia ochranného pásma NhNKP

Návrh na vyhlásenie ochranného pásma nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok v Spišskom Štvrtku (ďalej iba Návrh) zahŕňa Kláštor minoritov a Sídliisko opevnené Myšia hôrka. Uvedené kultúrne pamiatky sa nachádzajú v katastrálnom území Spišský Štvrtok (Mapovú prílohu č. 1).

V záujme zdôraznenia jedinečnosti obrazu kultúrnej pamiatky v štruktúre kultúrnej krajiny Spiša treba vyzdvihnúť skutočnosť, že NKP Kláštor minoritov v ktorého objektovej skladbe sa nachádza o i. aj Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie pristavaná v polovici 15. storočia v Spišskom Štvrtku ku kostolu sv. Ladislava je nielen najvzácnejšou architektúrou na Spiši, ale aj – okrem košickej katedrály – najdôležitejšou neskorogotickou pamiatkou celého Slovenska.

Predmetom tohto Návrhu je vyhlásenie ochranného pásma v prostredí kultúrnych pamiatok. Cieľom je vytvoriť nástroj ochrany a na usmernenie činností v prostredí národných kultúrnych pamiatok.

Z dôvodu zabezpečenia ochrany prostredia kultúrnych pamiatok, je potrebné nielen vymedziť plochu ochranného pásma kultúrnych pamiatok, ale najmä stanoviť regulatívy pre usmernený rozvoj prostredia kultúrnej pamiatky v intenciách § 18 ods. 1 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom na význam kultúrnych pamiatok situovaných v území ochranného pásma, ktoré sú regionálne významnými urbanistickými krajinnými dominantami, je zrejma potreba zabezpečenia ochrany ich urbanisticko-architektonických hodnôt. Okolie kultúrnych pamiatok je potrebné zabezpečiť vyhlásením ochranného pásma a tak vytvoriť legislatívne predpoklady na ochranu a usmernený rozvoj prostredia a okolia kultúrnych pamiatok, aby nedošlo k poškodeniu ich pamiatkových hodnôt. Vyhlásením ochranného pásma bude dostatočne zabezpečená možnosť ochrany prostredia kultúrnych pamiatok.

Prevažná zastavaná časť obce nie je súčasťou navrhovaného územia ochranného pásma.

Kláštor minoritov (Číslo ÚZPF: 817 / 1-4)

Objektová skladba: Kláštor minoritov
Kostol
Kaplnka pohrebná
Múr ohradný

Kláštor minoritov (Číslo ÚZPF: 817 / 1)

Kultúrna pamiatka Kláštor minoritov je situovaný v severnej časti obce, juhozápadne od vyvýšenej dominanty – kostola sv. Ladislava (**Obr. č. 6**). Pohľadovo sa uplatňuje z príjazdovej komunikácie z Hrabušíc v zimných mesiacoch, v zostávajúcich ročných

obdobíach je krytý listovou zeleňou okolitej stromovej výsadby. Parcela kláštora je ohradená, prístupná z východnej strany hlavnou vstupnou bránou komponovanou na os hlavnej východnej fasády s hlavným vstupom do kláštora. Terén je prevýšený o jedno podlažie, vo východnej časti budovy kláštora predstavuje prevýšenie dve podlažia (pivničné priestory južného krídla sú na úrovni terénu a priestory 1. NP východnej časti severného krídla, ku ktorej dolieha vyvýšený kostolný dvor, sú pod úrovňou terénu). Kláštor je štvorkrídlový s doliehajúcou chodbou okolo obdĺžnikového rajskeho dvora.

Kláštorná budova je štvorkrídlová, dvojpodlažná, čiastočne podpivničená, krídla sú dvojtraktové, vnútorné trakty tvoria kláštorné chodby obiehajúce okolo rajskeho dvora, vo vonkajších traktoch sú aditívne radené priestory. Pivničné priestory sú situované pod časťou severného krídla a pod časťou južného krídla. Hlavný vstup do kláštora je situovaný centrálnne v strednej osi východného krídla. Druhé nadzemné podlažie a pivničné priestory sú prístupné dvoma schodiskami v severnom a južnom krídle. Schodisko v severnom krídle sprístupňuje aj podstrešie.

Kláštor Minoritov v Spišskom Štvrtku je významným predstaviteľom barokovej architektúry na Slovensku, jeho význam zväčšuje jeho historická a aj stavebná spojitosť s kostolom sv. Ladislava a prístavanou pohrebnou kaplnkou. Spolu s nimi tvorí celistvý doklad o histórii regiónu a vývoji sakrálnej architektúry na tomto území. Jeho situovanie v centre obce severne od nepravidelného, dnes trojuholníkového námestia – významnej obchodnej križovatky spišských miest ho spolu s kostolom a kaplnkou radí k dominantám obce (Akualizačný list). Z ohradeného vstupného priestoru kláštora, parkovo upraveného, sú prístupné najhodnotnejšie pohľady, ktoré majú ikonický charakter (**Obr. č. 14**).

Súčasnú sadovnickú úpravu v areáli kláštora sú rozdelené do 4 celkov. Ide o úpravu vstupného nádvorja, úpravu átria – rajskeho dvora, úpravu dvora a úpravu kláštornej záhrady. V úprave vstupného nádvorja kláštora sú situované hodnotné lipy malolisté z poslednej tretiny 19. stor. a doplnené sú novodobými málo hodnotnými výsadbami z poslednej tretiny 20. stor. v zmiešanej druhovej skladbe s prevahou ihličnatých drevín. Úprava átria vymedzeného štvorkrídlovou stavbou kláštora je novodobá s trávnikovými plochami a výsadbou okrasných kríkov. Je potrebné prinavrátiť átriu vzhľad klasického rajskeho dvora v tvarosloví zodpovedajúcom slohu stavby (ranobarokové výrazové prostriedky). Úprava kláštorného dvora v severnej a západnej časti kláštorného areálu je nehodnotná, je skôr estetickou závadou a plní len účelové funkcie pre terajšie využitie kláštorného komplexu. Úprava pôvodnej kláštornej záhrady je zmenená z pôvodnej pestovateľskej záhrady a ovocného sadu zmenená na prírodnokrajinársky park z konca 19. stor. s uplatnením stromových drevín v kombinácii listnatých a ihličnatých druhov domácej aj cudzokrajnej proveniencie. Ako celok je táto prírodnokrajinárska kompozícia akceptovateľná aj keď prioritne je návrat k pôvodnej koncepcii úžitkovej záhrady historicky pravdivejší. Obe alternatívy sú opodstatnenou analógiou vývoja kláštorných záhrad nielen v regióne, ale aj v európskom merítku.

Rímskokatolícky kostol sv. Ladislava (Číslo ÚZPF: 817 / 2) (Obr. č. 21)

(Schematismus 1920; diecéza Spišská, s. 34, uvádza patrocínium sv. Ladislava kráľa, spomína sa k roku 1215) vidiecky kostol, podobne ako ostatné románske a gotické kostoly v spišských dedinách, vznikol v období prvej polovice 13. storočia ako jednoloďový s pravouhlým záverom svätyne. Spišský Štvrtok sa spomína ako obec, ktorú založila nižšia šľachta tzv. kopijníkov, ktorí sa usádzali v priestore medzi Levočou a Tatrami.

Kostol sv. Ladislava je situovaný v severnej časti obce na mierne vyvýšenom mieste (**Obr. č. 3**). Pohľadovo sa uplatňuje z diaľkových pohľadov a zo všetkých okolitých komunikácií – v smere od Popradu, Kežmarku, Levoče, Spišskej Novej Vsi a Hrabušíc. Parcela kostola je ohradená murovaným opevnením, prístupná z juhovýchodnej strany hlavnou vstupnou bránou, z východnej strany z fary sekundárnym otvorom v opevnení a z juhozápadnej strany zo severného dvora kláštora vstupnou bránkou. Terén predmetnej parcely stúpa severozápadným smerom. Na kostolnom dvore sú v juhozápadnej časti 3

hroby, z toho 2 majú náhrobné dosky vstavané do múru opevnenia. Na južnej strane dvora medzi severným múrom kláštora a južným múrom pohrebnej kaplnky je murovaný polygonálny tambur – svetlík spojovacej chodby medzi kláštorom a podzemným podlažím kaplnky, ktorý je prestrešený polygonálnou ihlanovou strechou pokrytou dreveným šindľom, ukončenou dekoratívnym kovovým krížom. Na južnej strane dvora medzi svetlíkom a vstupnou bránou do areálu sú umiestnené staršie pomníky a náhrobné kamene. Pred južnou fasádou svätyne sú umiestnené dva drevené misijné kríže.

Úprava pešieho chodníka pred južnou fasádou pohrebnej kaplnky vedúceho pred hlavný južný vstup do kostola je mladšia z konca 20. stor., tvorená je kamennou škárovanou dlažbou, ktorú lemuje pás kvetinovej výsadby. Zostávajúca plocha areálu je zatrávnená, na južnej strane je novodobá výsadba ihličnatých kríkov borievky čínskej (*Juniperus chinensis*), smreku sivého vo variete (*Picea glauca* 'Conica') a stálezeleným živým plotom z buxusu vždyzeleného (*Buxus sempervirens*). Po vnútornom a vonkajšom obvode NKP Kláštora minoritov sú vysadené stromové dreviny z konca 19. stor. Vo vnútri areálu v juhovýchodnej polohe medzi severným múrom kostola a ohradného múru rastú stromové javory dva sú javory mliečne (*Acer platanoides*) a jeden je javor horský (*Acer pseudoplatanus*). V severnej časti za ohradou je výrazná skupina 4 brestov horských (*Ulmus glabra*) a ich korunná hmota sa priamo prepája s korunou lipy veľkolistej (*Tilia platyphyllos*) rastúcej vo vnútri areálu v severnej časti. Veniec porastov v severnej polohe uzatvára široká koruna javora mliečného (*Acer platanoides*). Dreviny v severozápadnej, západnej a juhozápadnej časti boli už v minulosti odstránené a ich hmota už nebola nahradená. V areáloch gotických kostolov boli výsadby veľmi jednoduché, pretože predstavovali solitérnu výsadbu prevažne rodu lipa.

Jednolodňový kostol je orientovaný v tradičnom smere Z-V, so vstavanou emporou, jednopodlažný, s aditívne radenými pravouhlými priestormi za sebou – vežou na západe, loďou a svätyňou na východe. K severnému múru svätyne je pristavaná sakristia prístupná zo svätyne vstupným portálom. V kúte medzi sakristiou a loďou je z exteriéru pristavaná valcovitá veža s vretenovým schodiskom vedúcim do krovu lode, prístupná vstupným otvorom na severnej strane obvodového múru. K južnému múru lode je pristavaná kaplnka, Nanebovzatia Panny Márie, prístupná z lode vstupným portálom. V múre medzi loďou a vežou je vstavané vretenové schodisko pôvodne sprístupňujúce emporu a podlažia veže, dnes znefunkčnené. Veža je osempodlažná, prístupná vstupným otvorom v južnom obvodovom múre veže, podlažia veže sú pravouhlé jednopriestorové, prístupné rebríkovými schodiskami. Hlavný vstup do kostola je situovaný na západnej strane južného obvodového múru lode.

„Kostol sv. Ladislava v Spišskom Štvrtku je významným predstaviteľom stredovekej architektúry na Slovensku. Je nositeľom súboru významných pamiatkových hodnôt – hodnoty autenticity, veku (má ranostredoveký pôvod), hodnoty dokumentu (výpoveď o typológii sakrálnych stavieb a o historických stavebných technológiách), identity, symbolu, architektonickej hodnoty (dobová hmotovo-priestorová skladba, zaklenné priestory, má zachované interiérové kamenné články klenbového systému, gotické portály a okná, pastofórium, lavabo, časť mobiliáru a umelecko-remeselných prvkov). Význam kostola umocňuje gotická prístavba pohrebnej kaplnky k jeho južnému múru, s ktorou tvoria v rámci Slovenska jedinečný celok. Kostol z urbanistického hľadiska predstavuje historickú a architektonickú dominantu nielen samotnej obce, ale aj celého širokého okolia.“³

Kaplnka pohrebná, Nanebovzatia Panny Márie (Číslo ÚZPF: 817 / 3) (Obr. č. 1, 15)

Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie bola na základe posledných zistení, ktoré boli v predchádzajúcom desaťročí publikované, postavená v polovici 15. storočia k južnej stene

³ KLINGOVÁ, A.: Evidenčný list pamiatky. AIS OP - PÚSR Bratislava.

Kostola sv. Ladislava.⁴ Pohľadovo sa uplatňuje z príjazdovej komunikácie z južného a východného smeru. Parcela kostola s kaplnkou je ohradená murovaným opevnením, prístupná z juhovýchodnej strany hlavnou vstupnou bránou, z východnej strany z fary sekundárnym otvorom v opevnení a z juhozápadnej strany zo severného dvora kláštora vstupnou bránkou. Terén predmetnej parcely stúpa severozápadným smerom. Kaplnka je prístupná z lode kostola a z kláštora minoritov podzemnou spojovacou chodbou.

Kaplnka je dvojetážová neskorogotická stavba postavená podľa vzoru kráľovskej kaplnky Saint Chapelle v Paríži postavenej v rokoch 1246 – 1248 majstrom Pierrrom de Montreuil uprostred paláca na parížskom ostrove Ľudovítovi svätému. Priestor novej kaplnky neprechovával nič vzácnejšie než trňovú korunu Kristovu a drevo jeho kríža, relikvie, ktoré kráľ získal od Baudoina II., posledného franského cisára v Konštantínopole. Po dvesto rokoch sa francúzska kaplnka stala vzorom pre niekoľko nekráľovských stavieb. Na území Slovenska boli postavené v priebehu asi dvoch desaťročí tri takéto kaplnky. Jedna v Bratislave, druhá v Spišskej Kapitule a tretia, najstaršia z nich, v Spišskom Štvrtku. Jej vysoká slohová úroveň pochádza z podunajského prostredia zo stavebnej huty pri Viedenskom Dóme sv. Štefana, v ktorej svoje umenie rozvíjal Hans Puchsbaum.⁵ V tamojšom dómskom archíve sa našiel pergamen, na ktorom majster Puchsbaum⁶, alebo, podľa Hansa Bökerera, jeho nasledovník Laurenz Spenning⁷ nakreslil návrh kaplnky, ktorú po určitých zmenách nechal po roku 1452 postaviť, podľa M. Novotnej, stavebník Juraj Thurzo.⁸ Literatúra uvádza, že napriek tomu, že kaplnka mala slúžiť ako pohrebná kaplnka na uloženie ostatkov rodinných príslušníkov, k naplneniu funkcie pohrebnej kaplnky nedošlo. Ani Thurzovci (ani Zápoľskovci) po dokončení kaplnky neboli v nej pochovaní.

„Kaplnka bola postavená, podľa doterajších názorov, až po smrti Puchspauma, pričom názory historikov a historikov umenia na dobu vzniku stavby sa rôznia. Najčastejšie je uvádzaný rok 1473 bez zdôvodnenia na základe archívneho, či iného hodnoverného prameňa. Objasnený nebol ani dôvod vzniku kaplnky, jej výstavba je spájaná s rôznymi členmi magnátskej rodiny Zápoľských. Najčastejšie je uvádzaný Štefan Zápoľský. v staršej literatúre sa uvádza jeho druhá manželka Hedviga, kňažná Tešínska a tiež manželka ich syna Jána Zápoľského. Výsledky reštaurovania tabuľovej maľby Smrť Panny Márie na neogotickom oltári vo svätyni pohrebnej kaplnky potvrdili názory, že tabuľová maľba je importovaná z prostredia Norimbergu, kde jej najbližšia je tvorba anonymného maliara Tucherovho oltára z Frauenkirche a franko-flámskej maľby 1. polovice 15. storočia. Tabuľová maľba je zachovanou súčasťou pôvodného gotického oltára pohrebnej kaplnky zaradená do doby okolo polovice 15. storočia. Tieto poznatky spochybňujú datovanie výstavby kaplnky do r. 1473, sporný je 20-ročný rozdiel medzi vznikom architektonického návrhu a jeho realizáciou a tiež fundátorstvo rodiny Zápoľských, ktorých pohrebná kaplnka z r. 1488-1499 je pristavaná ku katedrále sv. Martina na Spišskej Kapitule, kde sú členovia rodiny aj pochovaní. Mária Novotná poukazuje v publikácii „Smrť Panny Márie, Tabuľová maľba zo Spišského Štvrtku“ na možnosť uvažovať o fundátorovi kaplnky v dobe okolo polovice 15. storočia (rodina Rozgoňovcov, ktorí v r. 1438-1448 trvale zastávali úrad Spišského župana a sobášom sa stal

⁴ Predovšetkým ide o zistenie NOVOTNEJ, M. publikované v štúdiu *Kaplnka v Spišskom Štvrtku* publikovanom v zborníku *Pohľady do minulosti – zborník prednášok z histórie III*. Levoča 2003, ktorý zostavila M. Novotná, s. 83 – 95;

⁵ , Hodnotami jedinečná historická architektúra, ktorú podľa V. Mencla možno odsledovať na viacerých spišských stavbách /napr. stredná loď farského kostola v Spišských Vlachoch/ patrí k navzácnym kultúrnym pamiatkam na Slovensku. Napriek tomu, že poukázanie príbuznosť sieťovej klenby hornej etáže kaplnky s klenbou strednej lode farského kostola v Spišských Vlachoch bolo spochybnené, podunajské vplyvy na kaplnke sú pri posudzovaní architektúry nesporné.

⁶ „*Táto stavba sa vyznačuje povznášajúcou a krehkou krásou a pôsobí vedľa jednoduchého ranogotického vidieckeho kostolíka ako zjavenie z iného sveta; zapadla na Spiš skutočne zďaleka, nič ju tam neprivilalo a ani v ďalšom vývoji nezanechala stopy, lebo z pôdy Spiša nevyrástla.*“ MENCL, V.: 1968

⁷ M. Novotná uvádza, že Hans Böker priniesol v roku 2001 nový názor na atribúciu návrhov pre Spišský štvrtok a pripísal návrhy kaplnky Laurenzovi Spennigovi, ktorý sa po smrti Hansa Puchsbauma stal jeho nástupcom vo vedení stavebnej huty pri Dóme sv. Štefana vo Viedni.

⁸ KRESÁNEK, P. a kolektív. 2009, s. 763 preberá zistenia M. Novotnej z Levoče publikované v niekoľkých príspevkoch zo začiatku tohto decénia citované v štúdiu *Kaplnka v Spišskom Štvrtku*. Pozri nasledujúci poznámku.

členom ich rodiny Ján Jiskra a ich kontakty s Viedňou a ďalšími politickými a kultúrnymi centrami).⁹ Naposledy táto autorka pripisuje založenie kaplnky rodine Thurzovcov.¹⁰

Ohradný múr kostola (Číslo ÚZPF: 817 / 4) (Obr. č. 16)

Opevnenie ohraničuje parcelu areálu Kostola sv. Ladislava, ktorý je situovaný v severnej časti obce na mierne vyvýšenom mieste. Opevnenie sa pohľadovo uplatňuje z cestnej komunikácie Levoča – Poprad a z južnej strany z dvora kláštora a z prístupovej cesty. Hlavná vstupná brána je situovaná na juhovýchodnej strane opevnenia, vedľajší vstup tvorí bránka zo severného dvora kláštora na juhozápadnej strane opevnenia. Parcela je prístupná aj z východnej strany z fary sekundárnym otvorom v opevnení. Terén predmetnej parcely stúpa severozápadným smerom.

Kostol sv. Ladislava bol pravdepodobne opevnený už v čase svojej výstavby t. j. na prelome 12. a 13. storočia. Súčasnú opevnenie dal vybudovať kapitán Horného Uhorska Ján Jiskra z Brandýsa v r. 1455 v závere bojov o vypudenie bratříkov zo Spiša (1431 a 1433 – vpád husitských vojsk na Spiš, 1444 – 1445 bol Spišský Štvrtok v rukách bratříkov, 1447 – kostol poškodili Huňadyho vojská). Ján Jiskra dal opevniť kostol a celý kopec – spevnil ohradný múr cintorína a na druhej strane urobil palisádu. Stopy po opevnení boli viditeľné pozdĺž cintorína. V čase novogotickej obnovy kostola a pohrebnej kaplnky v r.1899-1902 bolo pravdepodobne upravené aj opevnenie – úprava hlavnej vstupnej brány. Potvrzuje to novogotické tvaroslovie pilierov hlavnej vstupnej brány a starší stav zakreslený na kresbách z 2. pol. 19. stor. V r.1994 bol upravený prístup do kostola okolo farského úradu do dnešnej podoby. Pravdepodobne v r. 2004 bola zbúraná časť múru vo východnej časti opevnenia a doplnená kamenným neomietnutým múrom tak, že vznikol voľný priechod do areálu kostola od farského úradu.

Opevnenie je murované z kamenného pieskovcového riadkovaného muriva, opatrené hrubou omietkou. Južná časť opevnenia dolieha na západnej strane k severovýchodnému nárožiu kláštora minoritov. V tejto časti oddeľuje vyvýšenú terasu kostolného areálu od východného dvora kláštora. Južná strana múru, zo strany dvora kláštora, je spevnená opornými piliermi pravouhlého prierezu, ktoré sú prekryté keramickými pultovými strieškami. Koruna múru je v tejto časti ukončená keramickou škridlovou pultovou strieškou vyspádanou smerom k vonkajšiemu obvodu múru. V juhovýchodnej časti murovaného opevnenia je situovaný hlavný vstup do areálu kostola. Po stranách vstupu sú novodobé piliere zakončené na spôsob striešky oporného piliera ukončeného fiálou. Vstupná brána medzi piliermi je kovová dvojkridlová mrežová s dekoratívne usporiadanými prúťmi, hore ukončená kvetinkami na stonkách. Východne od vstupnej brány pokračuje úsek opevnenia riešený rovnako ako na južnej strane. Juhovýchodná časť opevnenia bola zbúraná pravdepodobne v r. 2004, vybúraná časť bola po stranách čiastočne doplnená kamennými neomietnutými múrmi, ktoré sa pravouhlo lomí vonkajším (východným) smerom, kde sú zošíkmené a znížené. Do nového múru sú vložené dva travertínové náhrobné kamene s jednoramennými krížmi. Nadväzujúca časť opevnenia ohraničujúca parcelu z východnej cez severnú až po juhozápadnú stranu je pôvodná, v korune ukončená betónovou strieškou. Na juhozápade dolieha k severnej fasáde kláštora v úrovni jeho 2.NP. Na západo – juhozápade je v múre vedľajší vstupný otvor s mladšou plechovou jednokridlovou vstupnou bráňkou vedúcou na severný dvor kláštora. Južne od vstupu vystupujú z múru dva murované náhrobníky ukončené rovnoramennými štíťmi.¹¹ Opevnenie tvorí z urbanistického a z historického hľadiska neoddeliteľnú súčasť kostolného areálu.

⁹ KLINGOVÁ Adriana: Evidenčný list kultúrnej pamiatky. KPÚ Prešov 06/2005

¹⁰ NOVOTNÁ, Mária: *Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie (tzv. Kaplnka Zápoľskovcov) v Spišskom Štvrtku pri Kostole svätého Ladislava v Spišskom Štvrtku*. In: zborník Terra Scepusiensis – Stav bádania o dejinách Spiša. Levoča - Wrocław 2003, s. 206 a 208.

¹¹ KLINGOVÁ Adriana: Evidenčný list kultúrnej pamiatky. KPÚ Prešov 06/2005

Sídlisko opevnené na Myšej hôrke Č. ÚZPF 2369/0

Opevnené výšinné sídlisko otomanskej kultúry sa nachádza v Hornádskej kotline a je situované na navíši západne od obce na hranici s katastrom Machalovce. Návršie tvorí rozľahlá plošina, ktorá svojou terénnou konfiguráciou poskytovala vhodné podmienky pre osídlenie.

Najvyšší bod - NKP Sídlisko opevnené Myšia hôrka - tvorí juhovýchodná časť plošiny, na ktorej bolo vybudované Sídlisko opevnené z rozlohou cca 6600 m². Mierne svahy boli chránené od východu nasucho kladenou kamennou hradbou širokou 7,5 m v strede vyplnenou štrkom a pieskom s predsunutým múrom 0,8 m širokým, ktorý obopínal celú akropolu. Múry obopínala priekopa široká 6 m a hlboká vyše 2 m. V strede múrov bola vstupná brána tvorená 2 bastiónmi s kruhovým pôdorysom. Na západnej strane nebolo sídlisko chránené, pretože strmé zrazy poskytovali prirodzenú ochranu. Dnes je v teréne len čiastočne viditeľný priebeh priekopy.

Opevnené výšinné Sídlisko opevnené Myšia hôrka z obdobia okolo roku 1500 pred Kristom bolo založené v blízkosti strategicky významnej, stráženej a kontrolovanej tzv. Severnej cesty (**Obr. č. 13 a č. 22**). Lokalita je známa zo starších prieskumov K. Andela, ktorý lokalitu pomenoval Barimberg (Burimborka) a pod týmto názvom aj bola známa v staršej literatúre. Do odbornej literatúry lokalitu uviedla M. Novotná (Novotná M. 1962, s. 30).

Výšinné Sídlisko opevnené bolo vybudované pri dôležitej ceste, ktorá spájala údolie Hornádu a Popradu a cez karpatské priesmyky pokračovala na sever. Cesta zohrávala dôležitú úlohu v kultúrnych kontaktoch Pobaltia s mediteránnymi oblasťami, čo dokladá aj celý rad šperkových výrobkov z jantáru a stredomorských mušlí v nálezovom inventári na lokalitách otomanskej kultúry. Existenciu spomínanej cesty dokladá celý rad lokalít s týmito výrobkami určenými pre transkarpatský obchod v na prelome staršej a strednej doby bronzovej.

Archeologická lokalita patrí do skupiny refugiálnych výšinných sídlisk z prelomu staršej a strednej doby bronzovej, ktoré tvoria špecifickú skupinu osídlenia v otomanskom kultúrnom okruhu na východnom Slovensku. Napriek realizovaným archeologickým výskumom nálezisko uchováva dôležité archeologické doklady z uvedeného časového úseku.

Na archeologickej lokalite je v súčasnosti prítomná naturálna vegetácia prevažne v plošných štruktúrach a v priestore ide len o kríkové náletové dreviny. V okrajových polohách začínajú prerastať stromové dreviny samovoľne sa rozširujúceho susedného lesného porastu. Udržanie archeologickej lokality bez porastov je prioritnou podmienkou jej ochrany kvôli možnosti poškodenia nálezov narastajúcim koreňovým systémom pod terénom.

Vymedzenie územia ochranného pásma

Ochranné pásmo je vymedzené na kópiách katastrálnych máp zo Správy katastra Levoča, katastrálne územie Spišský Štvrtok, mapové súbory vgi označené: KN857777_3_2.vgi, KN857777_3_8.vgi a KN857777_4_8.vgi vyhotovené na základe zmluvy č. 303/2011 zo dňa 16. 6. 2011.

Opis priebehu hranice ochranného pásma.

Východzí bod hranice ochranného pásma sa nachádza vo východnej časti katastrálneho územia obce Spišský Štvrtok, v mieste styku parciel č. 1558/8, č. 599/9 a 599/8. Z východzieho bodu pokračuje hranica ochranného pásma po severovýchodnej hranici parcely č. 1558/7 severozápadným smerom pozdĺž, kde sa parcela č. 610/6 dotýka styčného bodu s parcelami č. 610/7 a č. 610/8. Z tohto bodu smeruje hranica ochranného

pásma (ďalej iba HOP) priamočiaro k parcele č. 610/9, línia smeruje pozdĺž východnej hranice k parcele č. 1556/5, v mieste dotyku parciel č. 1556/1, č. 1556/5 a č. 610/9 sa stočí severným smerom k južnej hranici parcely č. 1556/4 kde sa hranica zalomí vľavo pozdĺž severovýchodnej hranice parcely č. 1568/9, kde sa v bode styku s parcelou č. 1568/12 a 689/148 HOP ostrouhlo otočí južným smerom a pokračuje pozdĺž severnej hranice parcely č. 1568/9 k východnej hranici parcely č. 1568/4, odtiaľ hranica pokračuje pozdĺž severnej hranice až k dotyku parcely č. 1558/1. V mieste dotyku parcely č. 1568/4, 689/1 a č. 1558/1 sa HOP stáča SZ smerom a ide pozdĺž cesty až k miestu kde s parcela č. 689/1 dotkne parcely č. 1565/8; z miesta dotyku sa HOP otočí pravouhlo západným smerom prejdúc parcelu č.1558/1 k hranici parcely č. 800/1. Odtiaľto pokračuje HOP krátky úsek späť k miestu kde sa parcela č. 800/1 dotkne parcely č. 772. Po vnútornej hranici parcely č. 800/1 sa línia HOP stáča na krátky úsek /17,6 m/ južným smerom a po tejto vzdialenosti sa línia otočí západným smerom a pokračuje priamočiaro k miestu dotyku ktorý sa dá vymedziť severnou hranicou parcely č. 742/1, ktorej SZ kút sa dotýka východnej hranice parcely č.1567/1. HOP pokračuje južným smerom pozdĺž východnej hranice parcely k miestu dotyku parcely č. 739/1, č. 735 a č. 1567/1. Z tohto bodu vedie HOP južným smerom priamočiaro na juh (asi 238 m), rešpektujúc približne pravouhlý výbežok smerom na východ k miestu kde sa parcela č. 735 dotýka na juhu parcely č. 739/1 a 732/1. Po západnej hranici parcely č. 732/1 pokračuje HOP južným smerom k miestu dotyku parcely č. 739/1, č. 732/2 a č. 732/1. Z tohto bodu vedie HOP západným smerom k východnej hranici parcely č. 993/11, z jej JZ náročia smeruje HOP k miestu dotyku parcely č. 993/7, č. 993/6, 993/9 a 993/10. Z tohto miesta smeruje HOP južným smerom až k miestu kde sa parcely s rodinným domami stretnú s hlukom malých parciel v juhozápadnom cípe ochranného pásma. Z bodu vymedzeného dotykom parciel č. 55, č. 54/1 a č. 993/9 kde sa línia HOP dotkne severnej hranice parcely č. 993/18 a zatočí sa západným smerom a pokračuje južným smerom po západnej hranici parcely č. 993/18 až k parcele č. 582/2 sa HOP otočí pozdĺž hranice parcely č. 582/2, č. 54/1, č. 586, JV hranica parcely č. 52/1, č. 52/14, č. 596/1, južné hranice parciel č. 51/1, č. 51/3, č. 51/1, č. 40, č. 38, č. 37/4, č. 37/3, č. 36/1, č. 33, č. 32, č. 30/1, č. 29, č. 28, č. 25, č. 24/1, č. 24/4, č. 24/2, č. 23/1, č. 22, č. 21/2, č. 21/1, č. 20/1, č. 20/2, ďalej nasleduje východná hranica parcely č. 19 z ktorej sa HOP presunie do bodu styku parcely č. 582/1 a č. 584/1, odtiaľ na roh JZ bodu parcely č. 583 a odtiaľ priamočiaro na východ po južnej hranici parcely na koniec parcely. Z jej JV náročia smeruje HOP k JZ náročiu parcely č. 210/4, potom po južnej hranici parcely č. 210/2, k parcele č. 584/3, ďalej po južných hraniciach parciel č. 209/4, č. 209/3, č. 208/2, č. 207, č. 206/2, č. 205, č. 204, č. 200, č. 199/2, č. 193, č. 194/2, č. 192, č. 189/1, č. 189/2. V tomto mieste na JV nároží parcely č. 182/1 sa HOP stáča takmer pravouhlo na sever a pokračuje pozdĺž východných hraníc domových parciel, pozdĺž ulice na parcele č. 580/1. Línia ochranného pásma pokračuje po línii východných hraníc parcely č.182/1 v dĺžke 66 m, pokračuje východnou hranicou parcely č. 183/1, č. 185/1, č. 184/2, č. 184/1, č. 186, č. 106/1, č. 108, č. 107, a č. 106/3. Odtiaľto vedie HOP po severnej čiare parcely č. 580/1 až k bodu kde sa dotýka parcely č. 113. Z tohto bodu dotyku pokračuje HOP severným smerom k JZ náročiu parcely č. 112 a pokračuje po jej severnej hranici k parcele č. 113, č. 115/1, č. 117, č. 119, č. 118, č. 122, č. 121, 125/3, č. 126/1, č. 127/2, č. 128, č. 129, č. 131, č. 132, č. 136, č.135, č. 139/2, č. 138, č. 142/1, č. 141, č. 143/2, č. 143/24, č. 143/15, č. 599/6, č. 599/7, č. č. 599/8, č. 599/4, č. 599/9, č. 599/10, č. 599/11, č. 599/12, č. 599/27 a odtiaľ sa HOP zatočí západným smerom do bodu styku parcely č. 1558/8, 610/11 a 610/10, ktorý je východným bodom hranice ochranného pásma.

Súpis (zoznam) parciel navrhovaného územia ochranného pásma:

1/000	2/004	2/008	3/000	7/000	10/003
2/001	2/005	2/009	4/000	8/000	11/000
2/002	2/006	2/010	5/000	10/001	12/000
2/003	2/007	2/011	6/000	10/002	13/000

14/000	50/000	76/002	87/001	194/002	216/000
15/001	51/001	76/003	87/002	194/003	217/000
15/002	51/002	76/004	87/003	194/004	218/000
16/000	51/003	76/005	87/004	194/005	219/001
17/001	51/004	77/000	88/000	194/006	219/002
17/002	51/005	78/000	89/000	195/001	220/000
17/003	51/006	79/000	90/000	195/002	221/000
17/004	51/007	80/000	91/000	195/003	222/001
17/005	52/001	81/001	92/000	196/001	222/002
19/000	52/002	81/002	93/001	196/002	223/001
20/001	52/003	81/003	93/002	197/000	223/002
20/002	52/004	81/004	94/000	198/001	223/003
20/003	52/011	81/005	95/000	198/002	223/004
20/004	52/012	81/006	96/000	199/001	223/005
21/001	52/013	81/007	97/001	199/002	223/006
21/002	52/014	81/008	97/006	200/000	223/007
22/000	54/001	81/009	97/007	201/001	224/001
23/001	54/002	81/010	97/008	201/002	224/002
23/002	55/000	81/011	98/000	202/000	581/000
23/003	56/000	81/012	99/001	203/000	582/001
24/001	57/000	81/013	99/002	204/000	582/002
24/002	58/000	81/014	99/003	205/000	582/003
24/003	59/000	81/015	100/000	206/001	583/000
24/004	60/001	81/016	101/000	206/002	584/001
25/000	60/002	81/017	102/000	207/000	584/003
26/000	63/000	81/018	103/000	208/001	585/000
27/000	64/000	81/019	104/000	208/002	586/000
28/000	65/000	81/020	106/001	209/001	596/001
29/000	66/000	81/021	106/002	209/002	596/002
30/001	67/000	81/022	106/003	209/003	610/002
30/002	68/000	81/023	106/004	209/004	610/003
31/000	69/001	81/024	107/000	210/001	610/004
32/000	69/002	81/025	108/000	210/002	610/005
33/000	70/001	81/028	182/001	210/003	610/006
34/000	70/002	81/029	182/002	210/004	690/001
35/000	70/003	81/030	183/001	212/000	690/002
36/001	70/004	81/031	183/002	213/001	690/003
36/002	70/005	81/032	183/003	213/002	710/001
36/003	71/001	81/033	184/001	213/003	710/002
37/001	71/002	82/001	184/002	214/000	710/004
37/002	72/000	82/002	185/001	215/001	710/006
37/003	73/001	82/003	185/002	215/002	710/008
37/004	73/002	82/004	186/000	215/003	710/009
38/000	73/003	82/005	187/001	215/004	731/001
39/001	73/004	82/006	187/002	215/005	731/002
39/002	73/005	82/008	187/003	215/006	732/001
39/003	73/006	82/011	188/000	215/007	732/002
40/000	73/007	82/012	189/001	215/008	735/000
41/000	73/008	83/001	189/002	215/009	737/001
42/000	73/009	83/004	189/003	215/010	737/002
43/000	73/010	83/005	189/004	215/011	737/003
45/000	73/013	84/001	190/000	215/012	739/001
46/000	73/014	84/002	192/000	215/013	739/002
47/000	74/000	85/000	193/000	215/014	742/001
48/000	75/000	86/000	194/001	215/015	742/002

772/000	824/000	852/014	993/001	993/015	1562/000
800/001	840/000	880/000	993/002	993/016	1567/001
800/002	845/000	882/000	993/004	993/017	1567/002
801/000	852/003	889/000	993/005	993/018	1568/001
810/000	852/004	890/000	993/006	1537/000	1568/002
813/001	852/005	892/000	993/007	1556/001	1568/003
813/009	852/006	897/000	993/008	1556/005	1568/004
813/010	852/007	902/000	993/009	1558/001	1568/005
813/011	852/008	907/000	993/010	1558/002	1568/008
813/012	852/009	938/002	993/011	1558/005	1568/009
813/013	852/010	960/000	993/012	1558/006	1572/001
813/014	852/012	965/000	993/013	1558/007	
813/015	852/013	992/000	993/014	1559/004	

Katastrálne územie Spišský Štvrtok:

parcely, na ktorých sa nachádzajú NhNKP:

1. Kláštor minoritov na parcelách č. 1, č. 2/4 a č. 2/6, (predzáhrada vstupné nádvorie – vstupná časť na parcele č. 2/5)
2. Sídliisko opevnené Myšia hôrka na parcelách č. 907, č.902 a č. 880

Rozsah ochranného pásma: Je možné presne určiť v súčinnosti so správou katastra.

Charakteristika územia ochranného pásma

Obec Spišský Štvrtok sa nachádza v Prešovskom kraji, medzi Popradom na západe, Levočou na severe a Spišskou Novou Vsou na juhu. Leží v Hornádskej kotline pri Kozích chrbtoch, na okraji Levočských vrchov, v nadmorskej výške 520 – 600m s rozlohou katastra 1 424 ha a počtom obyvateľov 2 273 (r. 2001). Katastrálne územie obce na západnej strane hraničí s Košickým krajom.¹² V súčasnosti sa začína s realizáciou pokračovania diaľnice D1 Jánovce - Levoča, ktorá sa dotkne obrazu územia obce. V mesiaci júl začali výkopové práce na úprave terénu.

Kultúrno-historické charakteristiky územia Spiša ako geograficko-kultúrneho celku sú vo všeobecnosti veľmi dobre známe a bohato opísané v odbornej literatúre.¹³

Obec bola už v ranom stredoveku trhovou osadou a strediskom spišských kopijníkov. Prvá písomná zmienka o obci je z r. 1263. Komplex kultúrnych pamiatok pozostávajúci zo štyroch pamiatkových objektov vytvára osobitný areál a kostolná veža dominantu v blízkosti križovatky ciest smerujúcich do Spišského Štvrtka od severozápadu z Popradu, zo severovýchodu z Levoče a z juhu od Spišskej Novej Vsi (**Obr. č. 40**). Navrhuje sa začleniť archeologickú lokalitu - Sídliisko opevnené Myšia hôrka situovanú južne od obce Machalovce pri severozápadnej hranici katastrálneho územia Spišský Štvrtok do vymedzeného územia ochranného pásma.

Kultúrne pamiatky, predovšetkým pohrebná gotická Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie vytvárajú v rámci Slovenskej republiky to najvýznamnejšie a najhodnotnejšie z pamiatkového fondu, takže je len prirodzené, že sa pristupuje k vyhláseniu ich ochranného pásma, ktorým bude zabezpečená základná ochrana kultúrnych pamiatok najmä vo vzťahu k ich okoliu a prostrediu v ktorom sa nachádzajú (**Obr. č. 37**).

¹² Textová časť Územného plánu obce.

¹³ Gotický Spiš je v rámci Slovenskej republiky fenoménom umeleckohistorickej kvality. Od polovice 19. storočia sa v odbornej literatúre venoval a venuje dostatok priestoru poznaniu a interpretácii pamiatkových hodnôt. Pozri na str. 20 Použitú literatúru.

Do obrazu krajiny vstupuje moderný človek, ktorému pôvodné stredoveké komunikácie, síce zmodernizované asfaltové nevyhovujú, a tak popri starej ceste, paralelne v cca 250 m odstupe buduje novú diaľnicu, ktorá pomôže efektívnejšie prepojiť mestá a obce na Spiši (**Obr. č. 4**).

V blízkosti križovatky troch stredovekých hlavných ciest Spiša z Popradu, Levoče a Spišskej Novej Vsi dominuje už v diaľkových pohľadoch silueta veže Kostola sv. Ladislava (**Obr. č. 21**). Druhou kultúrnou pamiatkou severozápadne od kostola je výšinné Sídliisko opevnené, známe ako Myšia hôrka (**Obr. č. 20**).

Územie ochranného pásma (ďalej len ÚOP) predstavuje z hľadiska terénnej morfológie zvlnený terén, mierne zvažujúci sa k juhovýchodu. Na vyvýšených miestach v rámci katastrálneho územia obce boli a sú umiestnené najvýznamnejšie kultúrne pamiatky. ÚOP sa nachádza v severozápadnej časti obce. Jeho severovýchodnú hranicu tvorí cesta č. I/18 medzi Machalovcami a križovatkou pred Spišským Štvrťkom od miesta kde sa cesta č. II/536 od Čenčíc zo severu napája na štátnu cestu č. I/18 a pokračuje až k stredovekej križovatkke ciest smerujúcich do Levoče a Spišskej Novej Vsi.

Východne od areálu kostola v severnej polohe prístupovej komunikácie oproti Obecnému úradu pravdepodobne na parcele č. 97/1 plánuje obec výstavbu autobusovej stanice; preto sú v časti Určenie podmienok činnosti na území ochranného pásma sformulované regulatívy, ktoré výstavbu umožnia za predpokladu dodržania podmienok, ktoré nenarušia pohľady na historickú dominantu obce.

Územie sme vzhľadom na jeho charakter a zjednodušenie následného opisu rozdelili na 5 blokov:

Blok č. 1 – vyvýšené územie s Kláštorom minoritov s objektovou skladbou, ktorý sa nachádza v centrálnej časti obce, severne od dnešného hlavného námestia do ktorého ústili, resp. z neho vychádzali tri významné stredoveké komunikácie spájajúce mestá Poprad, Levoču a Spišskú Novú Ves. Súbor pamiatok bol postavený na miernych vyvýšeninách zvlneného terénu. Severne, z areálu NKP je v diaľkových pohľadoch scenéria Vysokých Tatier (**Obr. č. 4 a č. 10**), ktorá obohacuje kvality diaľkových pohľadov. V areáli kostola, na východnej a severnej strane, v rámci ohradenia i mimo neho je prítomná vzrastlá stromová zeleň, umiestnená tak, že zakrýva pohľadové kužele.

Blok č. 2 – Ide o centrálnu časť obce s charakteristickou zástavbou rodinných domov pozdĺž hlavnej cestnej komunikácie. Územie bloku sa od ohradného múru zvažuje na juh k ceste. V strednej časti bloku je základná škola s areálom (**Obr. č. 27**). V SV časti zástavby obce, východne od Bloku č. 1 prevláda čiastočne regulovaná zástavba s jedno až dvojpodlažnými rodinnými domov bez záhradiek s rovnými a nízkymi šikmými strechami (**Obr. č. 43**).

Blok č. 3 – Súčasť centrálnej zástavby obce s prevažujúcou zástavbou rodinných domov a občianskou vybavenosťou. Je stabilizovaným územím obce. Západná fronta rodinných domov je obrátená do námestia, ktorého terén sa smerom od kostola zvažuje na juh k ceste. Zástavba tohto bloku je zahrnutá do územia ochranného pásma z dôvodu, že tvorí bezprostredné prostredie NKP Kláštor minoritov a jej štruktúra a výška môže zásadne ovplyvniť jej vnímanie.

Blok č. 4 – Územie - NKP Sídliisko opevnené Myšia Hôrka je nižším návrším v západnom výbežku Hornádskej kotliny (Vikartovská priekopa) s rozľahlou plošinou, ktorá zo severnej, východnej a južnej strany ma mierne svahy a na západnej strane sa strmo zvažuje do úzkeho údolia Machalovského potoka. Územie sa nachádza v extraviláne, v severozápadnej časti katastrálneho územia obce Spišský Štvrťok so zvlneným terénom, na ktorom sú pasienky a nízky porast pri západnej hranici katastrálneho územia. (**Obr. č. 13**).

Blok č. 5 - Najväčšia časť ÚOP, na severe susedí s katastrálnym územím obce Machalovce. Z funkčného hľadiska prevláda orná pôda, pasienky, trvalo trávnaté porasty a ostatné plochy. Ide o zvlnený terén s ornou pôdou, pasienkami a náletovými drevinami

vzrastlej zelene v blízkosti vyvýšeniny s dominantou Kláštora minoritov; zvažujúci sa od Myšej hôrky smerom k vyvýšenine NKP Kláštora minoritov, členený poľnými cestami v smere východ západ, korytami potokov esovitým tvarom prechádzajúcim územím Bloku, s brehmi zarastenými nízkou zeleňou. Jeho súčasťou je historická komunikácia cesta, súčasná cesta č. I/18 medzi Machalovcami a križovatkou pred Spišským Štvrťkom, presnejšie od miesta kde sa cesta č. II/536 od Čencíc zo severu napája na štátnu cestu č. I/18 a pokračuje až k stredovekej križovatke ciest smerujúcich do Levoče a Spišskej Novej Vsi (**Obr. č. 42**).

Definované diaľkové pohľady, ktoré sú predmetom ochrany:

Situovanie kultúrnych pamiatok v teréne umožňuje ich vyniknutie a dominantné pôsobenie v krajine. Na území Bloku č. 6 je umiestnená väčšina chránených pohľadových uhlov. Na SV hranici ÚOP sú určené chránené diaľkové pohľadové uhly č. 1 na dominantu obce – kostol na vyvýšenine a č.1a na NKP Myšiu hôrku, obdobne aj pohľady č. 2a a 2 v úseku kde sa napája nová diaľnica na starú cestu č. I/18. Pohľady č. 3 a 3a sú určené v mieste premostenia Štvrtockého potoka. Cesta medzi Machalovcami a historickou križovatkou je zahrnutá do ochranného pásma, pretože ide o stredovekú cestnú komunikáciu, ktorá spája niekoľko spišských miest a obcí minimálne sedem storočí. Z dôvodu ochrany pohľadových súvislostí ÚOP sme hranicu v úseku pri premostení Štvrtockého potoka odklonili od cesty východným smerom, kolmo k stavbe diaľnice, aby bolo možné vytvoriť regulatívny územia predovšetkým z dôvodu zachovania chránených pohľadových uhlov č. 4 a 4a, na historické dominanty bez rušivej zástavby a veľkoplošných reklamných tabúľ a bilbordov (**Obr. č. 19 a 23**). Na zachovanie tejto situácie sú definované nasledovné základné diaľkové pohľady, zaznačené na Mapovej prílohe číslo 1 tvoriacej súčasť grafickej dokumentácie návrhu na vyhlásenie ochranného pásma:

Pohľad č. 1: Diaľkový pohľad na vedutu krajiny s dominantou kostola sv. Ladislava z parcely č. 845 označenej ako „Pod stĺpom“ susediacej s cestnou komunikáciou vedúcou zo smeru Poprad od obce Machalovce do Spišského Štvrťka. Východiskový bod pohľadového kužeľa je situovaný poniže pricestnej kaplnky na druhej strane cesty. (**Obr. č. 17.**)

Pohľad č. 1a: Diaľkový severojužný pohľad na krajinu s vyvýšeninou starovekého Sídlička opevneného Myšia hôrka zo SZ parcely č. 845 susediacej s cestnou komunikáciou vedúcou zo smeru Poprad od obce Machalovce do Spišského Štvrťka. (**Obr. č. 18**)

Pohľad č. 2: Východiskový bod pohľadového kužeľa je umiestnený na západnej strane mostíka cez potok Štvrťok pri SV dotyku parciel č. 1568/2 a č. 710/1, v tesnej blízkosti starej komunikácie, obdobne ako diaľkový pohľad č. 1. Pohľadový uhol smeruje na dominantu krajiny, na severnú stranu vyvýšeniny s opevneným kostolom. (**Obr. č. 19**)

Pohľad č. 2a na Sídličko opevnené - Myšia hôrka. Východiskový bod pohľadového kužeľa je umiestnený na západnej strane mostíka cez potok Štvrťok pri SV dotyku parciel č. 1568/2 a č. 710/1, v tesnej blízkosti starej komunikácie, obdobne ako diaľkový pohľad č. 1. Pohľadový uhol smeruje na dominantu krajiny, na severnú stranu vyvýšeniny s opevneným kostolom. (**Obr. č. 20**)

Pohľad č. 3: Východiskový bod pohľadového kužeľa je umiestnený na západnej strane mostíka cez potok Štvrťok pri SV dotyku parciel č. 1568/2 a č. 710/1, v tesnej blízkosti starej komunikácie, obdobne ako diaľkový pohľad č. 1. Pohľadový uhol smeruje na dominantu krajiny, na severnú stranu vyvýšeniny s opevneným kostolom. (**Obr. č. 21**)

Pohľad č. 3a : Východiskový bod pohľadového kužeľa na Myšiu hôrku je umiestnený z hlavnej križovatky v dotyku parciel č. 97/8 a parcely č. 581/1. Reprezentuje východný pohľad na kultúrnu pamiatku Sídličko opevnené Myšia hôrka. (**Obr. č. 22**)

Pohľad č. 4: Diaľkový pohľad z prístupovej komunikácie zo smeru od Levoče (Dravce) reprezentuje západný pohľad z miesta pri severnom okraji cesty, ktoré sa

nachádza medzi priestorom označovanom ako „Pod gelendrami“ a miestom, kde sa končí zástavba obce na východnej strane označenom ako „Na Draveckú horu“. Ide o východný bod hranice ochranného pásma a nachádza sa vo východnej časti katastrálneho územia obce Spišský Štvrtok, v mieste styku parcely č. 1558/8, 599/12 a 599/27 kde štátna cesta č. I/18 spájajúca mestá Levoču s Popradom vychádza z lesa a otvára sa pohľad na vedutu obce s časťou východnej zástavby s dominantou kostola sv. Ladislava. (**Obr. č. 23**)

Pohľad č. 4a: Východiskový bod pohľadového kužela je umiestnený pri krajnici cesty v mieste styku parcely č. 1558/8, 610/11. Reprezentuje západný pohľad na Sídliisko opevnené Myšia hôrka. (**Obr. č. 24**)

Pohľad č. 5: Chránený pohľad na kostol z jeho južnej strany. Východiskovým bodom pohľadového kužela je miesto pri ohradnom múre na južnej vstupného priestoru kláštora. (**Obr. č. 25**)

Pohľad č. 5a: Pohľad severný na ÚOP z priestoru medzi SZ nárožím kostola a ohradného múru. (**Obr. č. 26**)

Pohľad č. 6: Chránený pohľad reprezentuje severovýchodný pohľad na dominantu obce z miesta medzi Potočnou a Vysokou ulicou, kde sa potok dostáva pod cestnú komunikáciu - ulicu Obrancov mieru. (**Obr. č. 27**)

Pohľad č. 7: Chránený pohľad na krajinu s dominantou kostola, urobený z miesta na úpätí Myšej hôrky v JZ časti parcely č. 960 kde susedí s parcelou č. 889. (**Obr. č. 28**)

Pohľad č. 8: Diaľkový pohľad, najzápadnejšie položený diaľkový pohľad zo smeru od Vydrníka zo západného smeru JV časti parcely č. 1343/2 (?) z areálu novej, ešte neobývanej rímskej osady, dokumentujúci západný pohľad na výškovú dominantu. (**Obr. č. 29**)

Pohľad č. 9: Diaľkový pohľad, najjužnejšie položený pohľad zo smeru cesty, ktorá spája obec so Spišskou Novou Vsou. Ako jediný pohľad je situovaný mimo ÚOP z dôvodu jeho ikonickej hodnoty. (**Obr. č. 30**)

Určenie podmienok činnosti na území ochranného pásma

Každá činnosť na území ochranného pásma nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok má smerovať k záchrane jej architektonicko-urbanistických hodnôt, obrazu krajiny a k zachovaniu a skvalitneniu jestvujúceho stavu pamiatkových hodnôt v rámci vymedzeného územia. Preto sa stanovujú nasledovné zásady:

- 1) Na celom území ochranného pásma sú neprípustné zásadné hmotovo-priestorové zmeny. Rešpektovať vidiecky charakter a typológiu zástavby. Do chránených pohľadov neumiestňovať stavby, ktoré by ich porušili svojou hmotovo-priestorovou štruktúrou, materiálovým alebo farebným riešením.
- 2) V Bloku č. 1 zachovať dominantnosť NhNKP Kláštora minoritov, v rámci okolitého terénu a existujúcich diaľkových pohľadov na objekt - pohľadové kužele č.1, č. 2 a č. 6 – 5 vyznačené na Mapovej prílohe č. 1.
- 3) V Bloku č. 1, ktorý reprezentuje najhodnotnejšiu zástavbu obce a bezprostredné okolie NhNKP zachovať súčasný stav parcelácie a mierku zástavby. V celom bloku č. 1. t. j. na parcelách č. 2/1, č. 2/5, č. 86, č. 87/1, č. 87/2, č. 87/3, č. 88, č. 89, č. 90, č. 91, č. 92, č. 93/1, č. 93/2, č. 94, č. 95, č. 96, vylúčiť akúkoľvek výstavbu. Na parcele č. 93/1 možno pripustiť drobnú stavbu, ktorej zastavaná plocha nepresiahne 25 m² a výšku 5 m.
- 4) V Bloku č. 4 v ktorom sa nachádza NhNKP Sídliisko opevnené Myšia hôrka vylúčiť stavebnú činnosť; prípadné dotvorenie, ktorého účelom má byť prezentácia NKP riešiť výhradne v súčinnosti s KPÚ Prešov.
- 5) Na parcelách v Bloku č. 5 v rámci vymedzeného ÚOP: na parcelách č. 710/1, č. 710/2, č. 710/6, a v Bloku č. 3 na parcelách č. 710/4, č. 710/6, č. 97/6 a č. 97/7 vylúčiť budovanie

nových aj provizórnych objektov; existujúce stavby na parcelách č. 710/8 a č. 710/9 v Bloku č. 3 postupne eliminovať.

- 6) Pre parcelu č. 97/1 v Bloku č. 5 budú platiť regulatívy v súlade so schváleným územným plánom obce v súvislosti s plánovanou výstavbou autobusovej stanice. Z hľadiska záujmov ochrany pamiatok, najmä chránených pohľadov č. 2, č. 3 a č. 4 sa stanovuje výška hrebeňa strechy zastávky autobusov najviac na 4.20 m. Akékoľvek zámery stavieb obdobného druhu treba dôsledne overovať v skutočných vizualizáciách, v prípade narúšania alebo zmien obrazu kultúrnej pamiatky zámery vylúčiť ako neprípustné
- 7) Parcelu č. 690/2 v Bloku č. 5, ktorá vznikla potrebou riešenia dopravnej situácie pri vstupe cesty č. I/18 do Spišského Štvrtku odklonením cesty do hlavnej križovatky (približne 205 m) východným smerom nezastavať a ponechať v súčasnej podobe.
- 8) Pri okrajoch prístupovej asfaltovej komunikácie, najmä na parcelách č. 97/6, č. 97/8, č. 97/7, č. 97/7 ale aj pozdĺž južnej hranice parcely č. 97/1, po oboch stranách komunikácie na parcelách č. 581/1, č. 1558/1, č. 1558/8, na parcelách č. 610/7, č. 610/6, č. 610/5, č. 610/4 sa vylučuje umiestňovanie reklamných tabúľ, billboardov a iných reklamných zariadení.
- 9) V Bloku č. 5 z hľadiska zachovania významného „ikonického“ chránený pohľadový uhol č. 1 územie na parcelách č. 845, č. 800/1 a č. 813/1, nie je prípustné zastavať.
- 10) Rešpektovať a zachovať prístupnú obojstrannú aleju stromov v Bloku č. 5 pri ceste č. I/18 v úseku medzi východným okrajom obce Machalovce a hlavnou križovatkou v Spišskom Štvrtku v miestne, kde sú umiestnené chránené pohľadové uhly č. 3 a 3a.
- 11) Pre výstavbu na parcelách v Bloku č. 2 sa uplatnia regulatívy pre výstavbu rodinných domov v tom zmysle, že samostatne stojace rodinné domy, nie bytové domy, sa budú stavať do výšky dvoch nadzemných podlaží so šikmými strešnými rovinami so stanovením výšky korunnej rímsy max. do 6 m a výšky hrebeňa strechy max. do 8 m. Tieto regulatívy budú v nadväznosti na vyššie uvedené zapracované do záväznej časti ÚPNo, resp. doplnkov k Územnému plánu obce Spišský Štvrtok.
- 12) Akákoľvek činnosť, úpravy, obnovy a hmotové prestavby zasahujúce do exteriérov existujúcich objektov, terénu, zásahy do systému zelene a komunikácií v ochrannom pásme podliehajú vyjadreniu Krajského pamiatkového úradu Prešov, v zmysle zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu.
- 13) Pri stavebnej a inej činnosti, kde sa predpokladá realizácia hĺbkových zemných prác, bude nutné vyžiadať rozhodnutie Krajského pamiatkového úradu Prešov o nevyhnutnosti vykonať archeologický výskum podľa § 36 odsek 1 a 39 odseky 3, 5 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu. Táto povinnosť sa nebude vzťahovať na bežné pestovateľské a záhradkárске práce poľnohospodársky využívanéj časti územia ochranného pásma.
- 14) Úprava verejnej zelene na celej ploche územia ochranného pásma, ktorá je doplňujúcim prvkom národných kultúrnych pamiatok si vyžaduje systematickú údržbu a revitalizáciu najmä v Bloku č. 1. Tá musí smerovať k posilneniu dominantného postavenia národnej kultúrnej pamiatky – Kláštora minoritov (na parcele č. 1). Úpravu zelene a najmä výšku vzrastlej zelene v ochrannom pásme NhNKP je nutné riešiť v súčinnosti s príslušným odborným pracovníkom Krajského pamiatkového úradu Prešov. Vyvarovať sa treba poškodeniu hodnotných drevín.
- 15) V Bloku č. 5 pri príprave úprav zelene na ploche nazývanej Pod kostolom parcelné č. 710/1 je potrebné v súčinnosti s KPÚ Prešov z náletových drevín vybrať cieľové dreviny a porastovými prebierkami stabilizovať priestorovú porastovú štruktúru vo vzťahu k dominantnému postaveniu hodnotných architektúr. Určenie cieľových drevín musí obec zabezpečiť v spolupráci s odborným pracovníkom Krajského pamiatkového úradu

Prešov. Je nevyhnutné, aby obec v súčinnosti s KPÚ Prešov zabezpečila ochranu vytipovaných sadovnícky hodnotných jedincov.

- 16) Pri úpravách verejných priestranstiev obec v súčinnosti s KPÚ Prešov zabezpečí, aby zeleň v Bloku č. 1 na parcelách č. 1, č. 2/1, č. 2/5, č. 2/6, č. 87/1, č. 89, č. 90, č. 91, č. 92, č. 93/1, č. 93/2, č. 94 a v Bloku č. 5 na parcelách č. 710/1 č. 710/2 bola redukovaná v hmote a revitalizovaná s podmienkou zachovania pohľadov vo vopred určených pohľadových kuželoch v súlade s bodom 14). Akýkoľvek zásah – výrub, orezanie aj výsadby – je potrebné pred realizáciou vopred odsúhlasiť s orgánom ochrany pamiatkového fondu, ktorého stanovisko bude podkladom pre vydanie povolenia príslušným orgánom ochrany prírody a krajiny, ktorým je obec. Rovnako sa podmienka týka každej výsadby.
- 17) V Bloku č. 1 medzi ohradným múrom na západnej strane a kostolom tak isto na parcele č. 2/5 ponechať na dožitie všetky stromové dreviny a ich hmotu po výrube neobnovovať. Problematiku zelene riešiť spracovaním koncepcie úprav zelene na území NKP Kláštor minoritov a príľahlých parciel č. 2/5 a č. 91 v súčinnosti s KPÚ Prešov (**Obr. č. 6 a 7**).
- 18) Existujúci druh stavieb v Bloku č. 2 na parcele č. 993/6 ďalej nerozširovať ani nezvyšovať, alternatívne je prípustné rozšíriť najviac v rozsahu parcely č. 993/9 a to výlučne radovou zástavbou na jej južnej hranici.
- 19) V severnej časti územia ochranného pásma v Bloku č. 5, v extraviláne zachovať poľnohospodárske využitie. Vylučuje sa veľkoplošná zmena morfológie terénu. Treba zachovať existujúcu modeláciu krajiny a najmä jej vidiecky charakter so zachovaním dominantnosti národných kultúrnych pamiatok v obraze krajiny vo verejnom záujme.
- 20) Zámer nadstavby budovy obecného úradu, deklarovanej v textovej časti UPD, riešiť v súčinnosti s KPÚ Prešov.

Odporúčania:

- 1) Je nutná pravidelná porastová údržba NhNKP areálu Kláštora minoritov.
- 2) Všetky lipy na nádvorí kláštora je potrebné ošetriť v korunách a čiastočne redukovať ich korunnú hmotu kvôli zabezpečeniu stability na stanovišti, keďže sú vysoko vyvetvené. Novodobé dosadby sú prehustené, preto je potrebné zrealizovať prebierky s cieľom vytvoriť priestor pre rast a rozvoj vybraných cieľových drevín.
- 3) V areáli kostola je dlhodobo uplatňovaný princíp, že výsadby z 19. stor. nie sú adekvátne k stredovekej mimoriadne hodnotnej architektúre, preto sú dreviny ponechávané na dožitie a po ich asanovaní sa náhradná výsadba do areálu kostola vymedzeného ohradou nepripúšťa. V súčasnosti sú stromové javory v rôznom štádiu poškodenia, preto sa postupne z areálu odstránia a nenahradia. V areáli do budúcnosti ostane len solitér lipy v severnej časti, ktorý je biologicky zdravý a esteticky hodnotný. Koruny brestov je vhodné redukovať vo väzbe na prinavrátenie nerušeného dominantného postavenia kostola v krajine.
- 4) Uvažovanú výstavbu na vyznačenom území medzi starou cestou a diaľnicou na parcele 689/1 - na katastrálnej mape označené názvom Pod Šibeničnou horou sa neodporúča realizovať. Ak by k výstavbe malo dôjsť, zástavbu treba regulovať predovšetkým stanovením maximálnej výšky 4,20 m hrebeňa strechy.
- 5) Rušivým momentom, predovšetkým pri hodnotnom „ikonickom“ diaľkovom pohľade č. 9 (a to aj napriek tomu, že je umiestnený mimo hranice ochranného pásma) na obec s panorámou Vysokých Tatier zo smeru cestnej komunikácie do Spišskej Novej Vsi je výšková stavba na výrobu asfaltu situovaná v južnej časti obce v miestach bývalého poľnohospodárskeho družstva. Odporúča sa ponechať stavbu na dožitie, a potom odstránenie.

- 6) V budúcnosti navrhujeme eliminovať vzdušné elektrické vedenie a nahradiť ho káblovým uložením v zemi, pretože rušivo pôsobia pri diaľkových pohľadoch z východu a juhu, keď sa prichádza do obce od Spišskej Novej Vsi. Tieto pohľady - patria medzi najhodnotnejšie veduty na krajinu a prírodu. (Obr. č. 30)
- 7) Neodporúča sa zástavba medzi starou cestnou komunikáciou č. I/38 a novou diaľnicou v úseku medzi Machalovcami a Spišským Štvrtkom.
- 8) Pri poľnohospodárskej výrobe na ploche NKP Sídliisko opevnené – Myšia hôrka, resp. lesohospodárskej činnosti v okrajových častiach na západnej strane (ťažba dreva) je nevyhnutné zabezpečiť zachovanie pôvodnej konfigurácie terénu a ochranu archeologických nálezov, najmä zabrániť deštruktívnym aktivitám spojeným so zväzanim dreva. Taktiež je potrebné zabrániť ďalšej exploatacii náleziska v minulosti spôsobenej ťažbou piesku v povrchovom lome.
- 9) Prezentať archeologickú lokalitu Myšia hôrka, o rozsahu a spôsobe prezentácie rozhodne príslušný krajský pamiatkový úrad osobitným rozhodnutím.

Úprava vzťahov k iným chráneným územiám a ochranným pásmam zriadeným podľa osobitných predpisov:

Katastrálne územie obce nie je súčasťou iného územia chráneného osobitnými predpismi.

Použitá literatúra

- BUREŠ, Jaroslav.: Puchsbaumove plány pre Spišský Štvrtok. In: Vlastivedný časopis, roč. XII., 1963, č. 2, s. 84-86.
- DUNČKO Štefan : Spišský Štvrtok, doby dávne i nedávne (1263 – 1998), Obecný úrad v Spišskom Štvrtku, 1998.
- Emeritzky, Aurel E. / Sirchich, Erich: *Nordkarpatenland. Deutsches Leben in der Slowakei – eine Bilddokumentation.* Karlsruhe 1979, obr. 444, 445.
- HABOVŠTIAK, Alojz: Stredoveká dedina na Slovensku. Bratislava 1985. s. 292, 164.
- HUDÁK, Ján: Patrocíniá na Slovensku. Bratislava 1984, s. 162.
- <http://slovanske-hradiska.blogspot.com/2010/06/spisky-stvrtok-slovenske-mykeny.html>
- JAVORSKÝ, František : Kostol sv. Ladislava, kaplnka Zápoľských a kláštor minoritov v Spišskom Štvrtku, Spišská Nová Ves, apríl 1998
- KAHOUN, Karol: Gotická sakrálna architektúra Slovenska, vlastným nákladom vo vydavateľstve Gerlach Print Bratislava 2002, s. 83.
- KLINGOVÁ, A. Evidenčný list pamiatky. AISOP. PÚSR.
- KRESÁNEK, Peter a kolektív: Slovensko ilustrovaná encyklopédia pamiatok. Simplicissimus Encyklopedia, Bratislava 2009, s. 763.
- KOLEKTÍV autorov: Súpis pamiatok na Slovensku III., Bratislava 1969, s.180.
- MENCL, Václav: Gotická stavebná kultúra Spiša. In: Vlastivedný časopis, XVII., 1968, č. 1, s. 4, 12,
- MENCL, Václav: Lidová architektúra v Československu. Academia Praha 1980, s. 405 a 406
- NOVOTNÁ, Mária – SVETKOVÁ, Anna: Smrť Panny Márie, Tabuľová maľba zo Spišského Štvrtku, Spišské múzeum Levoča, Levoča 2000.
- NOVOTNÁ, Mária: *Kaplnka v Spišskom Štvrtku.* In: zborník Pohľady do minulosti – zborník prednášok z histórie III. Levoča 2003, ktorý zostavila M. Novotná, s. 83 – 95.
- NOVOTNÁ, Mária: *Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie (tzv. Kaplnka Zápoľskovcov) v Spišskom Štvrtku pri Kostole svätého Ladislava v Spišskom Štvrtku.* In: zborník Terra Scepusiensis – Stav bádania o dejinách Spiša. Levoča - Wroclaw 2003, s. 203 – 208.

- NOVOTNÁ, Mária: Príspevok k osídleniu Spiša v staršej dobe bronzovej. Sborník FFUK – Musaica 13 (2), 1962, 30 n.
- NOVOTNÝ, Bohuslav. – Kovalčík, R. M.: Sídliisko zo staršej doby bronzovej pri Spišskom Štvrtku, okr. Spišská Nová Ves. Sborník FFUK – Musaica 18 (7), 1967, 27 n.
NOVOTNÝ, Bohuslav – NOVOTNÁ, M.: Katalóg archeologickej zbierky Spišského múzea v Levoči. Bratislava 1971.
- SCHÜRER, Oskar - WIESE, Erich: Deutche Kunst in der Zips, Brno, Wien, Leipzig 1938 - Múvészettörténet – Műemlékvédelem, Horler Miklós : Hhetvenedik születésnapjára, Tanulmányok, 1993, str. 173 Balázsik Tamás : A csütörtökhelyi kettőskápolna.
- ŠPIRKO, Jozef: Umelecko-historické pamiatky na Spiši, I. diel: Architektúra, Spišská Kapitula 1936
- Schematismus Almae dioecesis scepusiensis. Trnava 1920. str. 34. Knižnica PÚSR signat. č. 3226.
- VENCKO, Ján: Dejiny Štiavnického opátstva na Spiši. Ružomberok 1927.
- VLADÁR, J.: Zisťovací výskum opevneného výšinného sídliska otomanskej kultúry v Spišskom Štvrtku. Východoslovenský pravek 1, 1970, s. 37 n.
- VLADÁR, J.: Zur problematik der älteren Bronzezeit in der Ostslowakei. Zborník FFUK – Musaica 12, 1972, s. 65 n.
- VLADÁR, J.: Osteuropäische und mediterrane Einflüsse im Gebiet der Slowakei während der Bronzezeit. Slovenská archeológia 21, 1973, s. 253 n.
- VLADÁR, J.: Spišský Štvrtok, opevnená osada otomanskej kultúry, Nitra 1975.

Použitá dokumentácia a pramene z archív Pamiatkového úradu Bratislava

- A 3740 Spišský Štvrtok – Zameranie kostola a zvonice.
 A 1493 Spišský Štvrtok
 Z 3277 Spišský Štvrtok zákl. výskum Kovačičovej z roku 1960
 V10311 Spišský Štvrtok, výkres.
 Z 3802 Fotografia k výstave Staré umenie na Slovensku 1937
 Z 3574 Spišský Štvrtok, kostol základný výskum Václava Mencla.
 Aktualizačný list - Sídliisko opevnené – Myšia hôrka, AIS OP – PÚSR 12/2004
 Aktualizačný list – Kláštor minoritov, AIS OP – PÚSR 05/2005

Odborné konzultácie: Ing. arch. Viera Dvořáková, Mgr. Eva Ševčíková, Mgr. Tomáš Kowalski, PhDr. Gabriel Lukáč, Mgr. Renáta Glaser-Opitzová, Ing. Eva Semanová - historická zeleň. Grafické konzultácie: Mgr. Lýdia Kravjanská.

Fotodokumentácia z archívu PÚSR:

Námestie slobody 3/1972, Justová čb. negatív 6x6. Signat. 70779

Reprofoto pohľadu na Kostol a kaplnku z južnej strany z časopisu Vasárnapi Ujság, XXXX (?), 1861, č. 41, s. 484.

Veduta s kostolom, Janšák, jar 1959.čb.negatív 6x9. Signat, 8532/1

Pokiaľ nie je uvedené inak, fotografie z terénu boli vyhotovené PhDr. Patrikom GULDANOM, PÚSR Bratislava v dňoch 9. a 10. mája 2011 a 20. a 30. júla 2011. Digitálne fotografie (CD tvorí prílohu pare pre Archív PÚ SR).

Zoznam fotografickej dokumentácie:

Obr. č. 1 Spišský Štvrtok. Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie. Archív PÚSR č. 23726. Foto: Fr. Illek a Alex, Paul, rok 1937.

Obr. č. 2 Pohľad západný, z miesta, kde sa končí les a otvára sa pohľad na krajinu s dominantou kostolnej veže a severnou časťou zástavby obce. Zemné práce v popredí sa týkajú výstavby diaľnice D1 - Jánovce. Stav: 20. 7. 2011

Obr. č. 3 Pohľad juhovýchodný. Vyvýšenina s Rímskokatolíckym Kostolom sv. Ladislava. Stav: 9.5.2011

Obr. č. 4 Pohľad severný. Z veže kostola. Stav: 9.5.2011

Obr. č. 5 Pohľad južný. Z veže kostola. Stav: 9. 5. 2011

Obr. č. 6 Dva obdobné pohľady z juhu (s panorámou Vysokých Tatier) na historickú siluetu Kláštora minoritov, veže Kostola sv. Ladislava a Kaplnky Nanebovzatia Panny Márie dokumentujú ako s odstupom cca 80 rokov vzrastlá zeleň zakryla dominantné hodnoty, jednej z najvzácnejších pamiatok gotickej architektúry. Dole: Snímka z Archívu PÚSR. Dole: Obrázok z web stránky obce Spišský Štvrtok. Snímka z Archívu PÚSR.

Obr. č. 7 Obrázok z web stránky obce Spišský Štvrtok.

Obr. č. 8 a č. 9 Dva pohľady z miesta nazývaného Myšia hôrka. Horný pohľad—juhovýchod; z pohľadov je zrejma morfológia terénu. Kostol s manžetou ohradného múru je situovaný na vyvýšenine.

Obr. č. 9 Pohľad orientovaný na východ až severovýchod — smerom na Levoču. Vľavo, za novou diaľnicou vidno vežu kostola v Letanovciach.

Obr. č. 10 Pohľad severný. Zo štátnej cesty č. I/18 pred začiatkom pokračovania výstavby diaľnice D-1 Jánovce – Levoča v kat. území Spišský Štvrtok.

Obr. č. 11 V strede elipsy označené miesto v kat. území Spišský Štvrtok - najnovšieho archeologického nálezu Slovskej osady zo 7. stor., ktorý dokumentuje osídlenie územia slovanským kmeňom pred 9.storočím.

Obr. č. 12 Pohľad z Myšej Hôrky na územie ochranného pásma schematicky označeného žltou linkou.

Obr. č. 13 Pohľad z kostolnej veže na Myšiu Hôrku so scenériou Vysokých Tatier.

Obr. č. 14 Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie. Súčasný stav.

Obr. č. 15 Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie. Na pohľadnici s kresbou V. Miskovszkého je identifikovaný ohradný múr kostola, staršia podoba strechy veže a vstupné schodište do areálu kostola. Archív PÚSR

Obr. č. 16: Na pohľadnici pravdepodobne z roku 1902 vidno Kláštor minoritov, Kostol sv. Ladislava so staršou podobou ukončenia veže a nedláždenú plochu hlavného námestia. Archív PÚSR.

Chránené pohľadové uhly

Obr. č. 17 Chránený pohľadový uhol č. 1

Obr. č. 18 Chránený pohľadový uhol č. 1a Prevzaté z:
<http://picasaweb.google.com/lh/photo/k0Aq01MS2I2LVexy-dy22A>

Obr. č. 19 Chránený pohľadový uhol č. 2

Obr. č. 20 Chránený pohľadový uhol č. 2a

Obr. č. 21 Chránený pohľadový uhol č. 3

Obr. č. 22 Chránený pohľadový uhol č. 3a

Obr. č. 23 Chránený pohľadový uhol č. 4

Obr. č. 24 Chránený pohľadový uhol č. 4a

Obr. č. 25 Chránený pohľadový uhol č. 5

Obr. č. 26 Chránený pohľadový uhol č. 5a

Obr. č. 27 Chránený pohľadový uhol č. 6

Obr. č. 28 Chránený pohľadový uhol č. 7

Obr. č. 29 Chránený pohľadový uhol č. 8

Obr. č. 30 Chránený pohľadový uhol č. 9

Obr. č. 31 Pohľad z cesty – z križovatky zo smeru od Levoče. Polovica 20.-30-tych rokov 20. stor. Archív PÚSR - 6784_2.

Obr. č. 32 Transparentnosť prístrešku na čerpanie PHM čiastočne rešpektuje priehľad na dominantu obce. Nerešpektovaním dominantného postavenia kultúrnych pamiatok v pohľadovom kužele č. 4 je výška korunnej rímsy, objem „Restaurantu a penziónu“ a pumpy vpravo, Rušivo, vo vzťahu k dominante, pôsobia aj sýtočervené omietky vľavo a strecha objektu vpravo.

Obr. č. 33 Spišský Štvrtok – porovnanie takmer totožných pohľadov s rozdielom ich vyhotovenia. Horný pohľad z Archívu PÚSR pravdepodobne v polovici 30-tych rokov 20. storočia od okraja cesty do Levoče.

Obr. č. 34 Dolný záber vyhotovený 10.5.2011.

Obr. č. 35 Dvadsiate až tridsiate roky 20.storočia. Fotografia č. 31455 – 15 z Archívu PÚSR. Pohľad z východu.

Obr. č. 36 Analogický záber z 10.5.2011, urobený len viac z nadhľadu, pretože miesto je zastavané.

Obr. č. 37 Kláštor minoritov. Horný pohľad zo západnej strany prevzatý z web stránky Obce Spišský Štvrtok.

Obr. č. 38 Pohľad z veže zo severnej strany na štvorkrídlovú dispozíciu architektúry kláštora.

Obr. č. 39 Pohľad z veže kostola, zachytávajúci čiastočne tvar námestia a zástavbu na jeho ploche a po obvode. Stav: medzivojnové obdobie. Archív PÚSR

Obr. č. 40 Pohľad na parcely č. 97/1, č. 97/6, č. 97/7, č. 710/1, č. 710/6, č. 710/9, č. 710/4.

Obr. č. 41 Situácia na parcelách č. 97/7 a 710/8 na križovatke pri vstupe do obce.

Obr. č. 42 Panoramatický pohľad identický s chránenými pohľadovými uhlami č. 4 a 4a zo štátnej cesty I—18 z Levoče pri vstupe do obce. Foto: Gabriel Lukáč. Stav: 30.7.2011

Obr. č. 43 Zástavba východne od Bloku č. 1 prevláda čiastočne regulovaná zástavba s jedno až dvojpodlažnými rodinnými domov bez záhradiek s rovnými a nízkymi šikmými strechami.

Mapová dokumentácia:

Mapová príloha č. 1 - Vymedzenie územia ochranného pásma veľký variant, kópia mapy vo formáte dgn .

Výkres č. 2: 1. a 2. Vojenské mapovanie

Kópia historickej mapy z roku 1895.

Mapová príloha č. 3 – Vyznačenie národných kultúrnych pamiatok.

Výkres č. 4: Zakreslenie hranice územia ochranného pásma NhNKP.

Posudok komisie PÚ SR pre posudzovania pamiatkového fondu.

Návrh na vyhlásenie ochranného pásma bol dňa 14. decembra 2011 prerokovaný v Odborno-metodickej komisii Pamiatkového úradu SR. Z prerokovania bola vyhotovená zápisnica č. ..../2011, v ktorej boli zhrnuté pripomienky k návrhu. Pripomienky boli následne dňa 14. – 16. 12. 2011 dopracované do materiálu.

PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava		
Spracovateľ: PhDr. Patrik GULDAN Odborná spolupráca a konzultácie: Ing. arch. Viera Dvořáková, Mgr. Eva Ševčíková, Mgr. Tomáš Kowalski, PhDr. Gabriel Lukáč, Mgr. Renáta Glaser-Opitzová, Ing. Eva Semanová, Mgr. Lýdia Kravjanská		12/2011
Príloha k verejnej vyhláske č. PÚ-11/910-5/9689/GUL z 16. 12. 2011	Pečiatka a podpis	
SPIŠSKÝ ŠTVRTOK - KLÁŠTOR MINORITOV A SÍDLISKO OPEVNENÉ - MYŠIA HÔRKA NÁVRH NA VYHLÁSENIE OCHRANNÉHO PÁSMA NÁRODNEJ KULTÚRNEJ PAMIATKY		Výkres č. 1
Výkres: VYMEDZENIE HRANICE ÚZEMIA OCHRANNÉHO PÁSMA NhNKP – katastrálne územie Spišský Štvrtok		Mierka: 1:10 000

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA

MAPOVÁ DOKUMENTÁCIA